

Separat Kararının Moskova'da Resmîleşmesi

1936'da alınan "Separat" ya da "desantralizasyon" kararı, Komintern'den kopma ya da atılma anlamına gelmemiş, alçak profil göstererek ayrı çalışma demek olmuştur. Bu kararın Komintern bürokrasisi içinde resmîleşmesi hayli uzun sürdüğü için, ancak 1937 başlarında kesinleşen belgelerle bu yorumu doğrulanmaktadır.

KEYK Sekreteryasınının Türk Sorununu Düzene Koyma Kararı

Tamamen Gizli

Komünist Enternasyonalî Yürütme Kurulu Sekreteryasınınca
14 Subat 1937'de kabul edilmiştir. Tutanak No. 116

1. Sekreteryaya, TKP MK'nin Türk Halkına Çağrı Tasarısını ve TKP'nin eylem ve taktiği ile ilgili karar tasarısını, TKP'nin yeni MK'ne temel ve direktif olarak onaylıyor.

Ülkede çalışan ve legal yaşayan MK üyeleri, bu çağrıdaki ana düşünceleri en yakın zamanda makalelerle ve başka yollarla açıklayıp savunmalıdır. Bundan sonra bu tür çağrılar yayımlamanın zaman ve biçimini belirleme, çağrıların MK adına mı, yoksa parti konferansı adına mı yayımlanacağına ya da genellikle çağrı yayımlamaktan kaçınma ve bu gibi görüşleri yalnızca makalelerle kitleler arasında yaymakla yetinmeye karar verme işi [yetkisi !] MK'ne bırakılıyor.

2. Parti yönetimi için 5-7 kişilik bir MK tayin edilmelidir. Bunlardan bir veya iki yoldaş sekreterlik işini yükümlenmelidir. MK üyeleri Türkiye'de ikametlerini yasallaştırmalıdır. Şu ya da bu yoldaş bunu başaramıyorsa, bunlarla ötekiler arasındaki ilişkiler son derece gizli olmalıdır. Keza, yasal yaşayan yoldaşlar arasındaki temaslar da o derece gizli olmalıdır ki, bu eylemlerin parti yönetimi niteliği hiçbir biçimde saptanamaz.

3. Parti çalışma şeklini değiştirmeli, esas olarak varolan kitle örgütlerinde legal kitlesel çalışmaya yönelmelidir. Parti üyeleri, bu örgütlere üye olmalı ve onların sağladığı yasal olanaklar çerçevesinde parti için çalışmalıdır.

4. Parti örgütü bu ödevleri yapabilecek duruma getirilmelidir. Parti şimdiki kitlelerden yalıtılmış halinden çıkmalı, üyeleri aracılığıyla onlara bağlanmalıdır. Buna yetkili kişiler sistemi yardım edebilir. Her partili kural olarak, partinin yetkili kişisi sıfatıyla kitlelerle bağ sağlamak zorundadır. Parti politikasına sempati gösteren bir grup kişiyi etrafında toplayıp birleştirmek, partililik gereği, onların partinin sloganlarını kitlelere götürmelerine olanak sağlamakla görevlidir.

5. Merkezin üyelerle, (parti) tabanıyla bağı, MK'nin tayin ettiği kitlesel örgütlerdeki ve illerdeki parti temsilcileri aracılığıyla gerçekleştirilir. MK'nin temsilcilerle bu bağ biçimi, yukarının aşağıyla ya da tersine, parti bağının açıklanmasını dışlayan çok gizli bir nitelik taşır.

6. Türkiye'nin iç ve dış politikasına ilişkin konularda partinin siyasal saptamalarının açıklanması, MK üyeleri aracılığıyla ve makale biçiminde ya da başka yollarla ve yasal araçlarla yapılmalıdır. Partinin legal çalışmasını tehlikeye düşürmemek için illegal yayın işinden geçici olarak vazgeçilmelidir. MK'nin bütün direktifleri temsilcilere yalnızca ağızdan, bunlar tarafından da partililere aynı şekilde sözlü olarak verilmelidir.⁸

KEYK Sekretaryasının aynı toplantısında onaylanan, TKP MK'nin Ocak 1937 tarihli "Karar"ı da şöyledir.⁹

1936 - *Türkiye Partisinin Faaliyetine ve Taktikasına Dair Karar*

Türkiye Partisi'nin hal-i hazırdaki vazifesi, âtideki hususatta, Türk milletinin gayretlerine yardım etmektir.

1. Alman ve İtalyan Façizmlerinin harp provokasyonları neticesi Vâzih surette tehdit edilen sulhü ve millî istiklâli müdafaa etmek,
2. Halkın haklarını ve demokratik serbestîlerinin tahakkuk ettirmek ve genişletmek,
3. Alman façizminin iktisadî ve siyasî nüfuzunu çoğaltmak suretiyle Türkiye'yı da harp maceralarına sürüklemek için olan gayretlerine şiddetle karşı koymak,
4. Amelelerin, köylülerin, zanaatkârların, esnafın, müstahdemlerin, memurların ve şehir orta halli tabakalarının maddî vaziyetini iyileştirmek.

Bu vazifeleri yerine getirebilmek için TKP bütün emekçi halk tabakalarıyla sıkı bir tarzda bağlanmağa ve onların tam bir itimadını elde etmeğe muhtaçtır. Parti bu itimadı ancak kitleler

⁸ RTseHJNNJ (Sonçağ Tarihsel Belg eleri Koruma-İnceleme Rusya Merkezi) *Eski Parti Merkez Arşivi*: F.495, Op.20, D.550, L.21-22. Rusçadan Bişlâl Şen'in yaptığı çeviri.

⁹ *Ibid.*, s. 23-27. Yine Bilâl Şen'in Rusça'dan çevirdiği bu metnin baş tarafının özgün Türkçe metnini, H.Erdoğan Cengiz yeni harflere çevirmişti. {*} işaretli yere kadar Türkçe aslı, ondan sonraysa çeviriyi veriyorum.

arasındaki çalışmalarıyla kazanabilir.

Partinin vazifelerini yerine getirmesi için zaruri olan bu şartın mevcut olmadığını ve partinin kitlelerden tecerrüt etmiş olduğunu itiraf etmek lâzımdır. Bu vakıa, Partinin ve Türk Komünistlerinin bütün şahsî fedakârlıklarına rağmen niçin şimdiye kadar faaliyetlerinde ciddi bir muvaffakiyet elde edemediğini de izah eder.

Parti idaresi, taktikasında ve çalışma usullerinde büyük sekter hatalar işlemiştir. O kitleler arasında çalışmayı inkişaf ettirmek hususunda VII'nci Komintern Kongresi'nde aldığı kararları, tatbikatta konkretleştirmeği ve hayata geçirmeği beceremedi. O, barışın idamesi ve müdafaası için, demokrasi için façizme ve harp körükleyicilerine karşı emekçi kitlelerin maddî vaziyetini iyileştirmek için olan mücadelelerin gayelerini konkret olarak tarif edemedi.

Parti idaresinin hatalarının başlıcası, Kemalizme karşı Halk Fırkası memlekette siyasî inhisarını tesis ettikten sonra sistemli bir tarzda mütecaviz bir vaziyet almış olmasıdır. Bütün faaliyetlerdeki sekterliğin kökleri de buradadır.

İngiltere ve Fransa ile olan anlaşmalarında, Kemalistlerin Musul meselesi ve Düyunu Umumiye meselesi gibi hayatî meselelerde teslimiyet göstermiş olmalarından hareket ederek, Komünist Partisi, Halk Fırkası'nın artık müessir bir tarzda millî istiklâli müdafaası etmek ve millî, siyasî ve ictimâî ıslahatlar tahakkuk ettirmek kabiliyetini haiz olmadığını kanaatine geldi. Bundan çıkardığı netice de, demokratik burjuva inkılâbı vazifelerinden hiçbirinin Kemalist hareketi tarafından halledilemeyeceği ve Halk Fırkası diktatörlüğünün devrilmesi ve onun yerine doğrudan doğruya amele ve köylülerin demokratik diktatorasınının konulması lâzım geldiği oldu.

TKP Halk Fırkası içinde mühim miktarda müterakki unsurlar olduğunu ve bu fırkanın daha sonraları da ileri bir rol oynayabileceğini anlayamadı. Mevcut vaziyetin icap ettirdiği taktika, sadece hükümet fırkasına karşı mücadele değil, fakat onun üzerinde ileriye doğru bir tazyik icrası idi.

Halk Fırkası'nın rolünü bu yanlış anlayış, TKP'nin idarecilerini Kemalist hareketin müterakki unsurlarıyla temasa geçerek onlarla birlikte demokratik inkişafı istikametinde metalip ortaya atarak bunlar etrafında halk kitlelerini

toplamasına ve hükümeti bunları tatbik etmek için zorlamasına da engel oldu. (*)

Ülkemizdeki durumun bu yanlış değerlendirilmesi, esas olarak parti yönetiminin yaptığı bütün hataları anlatmaktadır.

Barışı ve Türkiye'nin bağımsızlığını korumak için kitleleri kazanma mücadelesinde yapılan hatalar şunlardır: Parti yönetiminin, Kemalistlere ilişkin doğru-olmayan değerlendirmesinin sonucunda, ülke içinde ve dışındaki savaş kışkırtıcılarıyla mücadele için Kemalist çevrelerde müttefik aramada ve bunların yardımıyla harbe karşı mücadelede ve ülkemizin bağımsızlığını sağlamada tutacağı yolu bulamadı.

Hitler faşizminin ülkemizle olan ticaret ilişkilerinin, özellikle bunların bizde uzman ve profesör olarak çalışan ajanları sayesinde ülkemizin işlerine karışmaya yeltenişlerinin, yerli gerici güçlerle bağlar örgütleyerek memleketimizi Hitler faşizminin askerî cephesine çekme ve bizde acımasız bir faşist diktatörlük kurma çabalarının ülkemizin bağımsızlığı ve barış için yarattığı korkulu durumu, Parti halk kitlelerine yeterince gösteremedi.

Halk kitlelerini harekete geçirip barışı güçlendirme işinde olduğu gibi, Türkiye ile SSCB arasındaki dostluk ve ittifak ilişkilerini güçlendirmek işinde de, Partiye keza onun Kemalist hükümetle ilgili doğru-olmayan tavrı engel oldu. Parti yönetimi aynı şekilde, bu konuda da, Kemalist hükümetin politikasını yalnızca eleştiriyor ve kitlelere Türk hükümetinin bu ittifakla ilgili tutumunda dürüst olmadığını, onun kendisini büyük ölçüde emperyalist devletlere bağlı hissettiğini göstermeğe çalışıyordu.

Parti yönetimi Ulusal Devrim'in kazanımlarının ve devrimci geleneklerinin önemini yeterince anlamamıştı. Parti, kitlelere Ulusal Devrim'in önemli yanlarını açıklayıp Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin en doğru savunucusu olarak hareket edeceği yerde, kendi davranışlarıyla kitlelerden soyutlandı ve böylece Kemalist Halk Partisi'nin ulusal bağımsızlığını ve ulusal onurun biricik savunucusu olarak görünme uğraşlarını kolaylaştırdı.

Parti yönetiminin Kemalist hükümet ile Halk Partisi'ne ilişkin alanlardaki hatalı değerlendirmeleri, keza örgütün kitleden kopmasına yardım etti ve de partinin, devrimci reformları geliştirmesi için Kemalistleri zorlama amacıyla kitleleri seferber etmesine engel oldu. Söz konusu reformlarla

ilgili olarak, onların ilerletilmeleri yolunda istemlerde bulunacağı, hükûmete vaadlerini sürekli hatırlatacağı ve bu yönde Halk Partisi saflarından güçler kazanmak için eleştirilerinde olumlu bu tutum takınacağı yerde, Parti yönetimi bu reformlara karşı tamamen olumsuz bir tavır aldı ve kitleleri reformların devamıyla ilgilendiremedi. Bu ise, sonraki, işletmelerde ve köylerde varolan yığınsal örgütlerdeki kitleler içinde çalışmanın çözücü öneminin küçümsenmesi hatasını doğurdu.

Parti yönetiminin yanlış tesbiti, aynı şekilde, Komünistlerin Halk Partisi'ne ve onun etkisindeki kitle örgütlerine ilişkin tutumunda da kendini gösterdi. Halk Partisi'ndeki gerici yönelişleri eleştireceği, onlarla mücadele edeceği ve böylece, onun saflarındaki ilerici öğeleri destekleyeceği yerde, Parti Halk Partisi'nin bütün politikasını hiçbir ayırım yapmaksızın toptan mahkûm etmeğe ve Halk Partisi'nin gericilikle uzlaşmaya gittiğini, kapitalizme teslim olduğunu sürekli vurgulayarak, ona karşı topyekûn bir savaşa kalktı. Kitleler bu hedefi anlayamadı. Bu eğilim Komünist Partisi'ni yığınlardan uzaklaştırdı ve Halk Partisi'nin kitleleri etkilemedeki tekeli koruma çabalarını kolaylaştırdı. Böylece Parti, Halk Partisi içindeki gerici unsurlara karşı, oradaki ilerici güçlerle birlikte mücadele etme olanağından kendini yoksun etmiş oldu.

Parti yönetiminin yaptığı hataların bilincine varmak, kulağa çok ciddi ödevler fısıldıyor: TKP MK bildirisinde işaret edildiği gibi, emekçi halk açısından bu yanlışlar n içerdiği tehlike, derhal olanca ciddiyet, kesinlik ve kararlılıkla Komünist Partisi'nin kendisini sektelikten tamamıyla kurtarmaya, işletmelerde, köylerde, varolan örgütlerde, azami dikkat ve enerjiyle gerçek bir kitle çalışması yapmağa zorlamaktadır.

Bu kitle çalışmalarında partinin ileri sürdüğü yasal istemler dile getirilmeli, eylemler yığınların gözü önünde yapılmalıdır. Barışı ve ülkenin bağımsızlığını güvence altına almak için, en başta işgücünün ödenmesinde ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinde olmak üzere, kitleleri kazanma amacıyla propaganda çalışmalarında ve isteklerini formüle etmekte yığınlara yardımcı olma işinde, bizim yoldaşlar işletmelerde olsun, dairelerde olsun, azami derecede girişimci olmak zorundadırlar.

Bizim yoldaşlarımız bütün kitle örgütlerine gitmeli ve bu

örgütlerin ödevlerini gerçekleştirmek için onların içinde olumlu olarak çalışmalıdırlar. İşletmelerde olduğu gibi, örgütlerde de gericiilere savaş kışkırtıcılarına ve demokrasi düşmanlarına karşı mücadelede kitlelere yardım etmeli ve böylece ülkenin bağımsızlığını ve barışını sağlamalıdırlar.

Faşizm tarafından, onun askerî kışkırtıcı çevreleri tarafından ve Türkiye'deki gerici güçlerce oluşturulan ve Türkiye ile Türk halkını tehdit eden büyük tehlike karşısında yoldaşlarımız köyde ve kırsal bölgelerde geniş çaplı açıklayıcı çalışmalar yapmalı ve bu tehlikeyi defetmek için köylülerle şehir emekçileri arasında sıkı bir mücadele birliği gerçekleştirmelidirler. Komünistler köylü halkın ihtiyaçlarını karşılamalı, onların günlük yaşamlarının iyileştirilmesine yardımcı olmalı, yeter ölçüde toprağa sahip olma isteklerini desteklemeli, topraklandırma kanunlarının uygulamak politikasını sürdürmelidirler.

Komünistler, hükûmetin barışını sürdürmeye, ülkenin siyasal ve ekonomik bağımsızlığını sağlamaya, ulusal devrimin kazanımlarını korumaya yönelik iç ve dış siyasal önlemlerini tutmak zorundadır; çünkü bu tür eylemler Türk halkının gerçek çıkarlarına uygundur. Aynı zamanda Parti, hükûmetin emeği koruyan kanunları geliştirici tedbirler almasını, bütün emekçilerin çıkarlarını yansıtan yasalar çıkarmasını, halkın hak ve özgürlüklerini genişletmesini, bu amaçlara uygun bir ekonomi politikasıyla halkın maddî durumunu iyileştirmesini, çalışma ilişkilerini düzenlemesini, ulusal bağımsızlığı korumak için halkın tüm güçlerini seferber edecek ve geliştirecek yegâne yol olan ilerici reformlara devam etmesini, özellikle de demokrasiyi geliştirmesini ister.

Parti, hükûmetin aldığı önlemler emekçi halkın çıkarlarıyla çelişirse ya da hükûmet yerli gerici güçler karşısında gerilerse veya Hitler faşizminin Türkiye'yi askerî cephesine çekme çabalarına boyun eğerse, hükûmeti eleştirmekten vazgeçmeyecektir. Komünistler, halkımızı tehdit eden tehlikeyi iyice kavramak ve özgürlük yanlısı ve barışsever tüm halk güçlerini Birleşik Halk Hareketi saflarında toplamak ve tehlikeyi ortadan kaldırmak için bütün engelleyici önlemleri almak zorundadırlar.

Komünistler anlamalıdırlar ki, ülkemizde burjuvazi siyasal görüş ve istemlerinde hiç de fikir birliği içinde değildir. Burjuva kampında hükûmetin ekonomi politikasıyla ilgili sorunlarda, dış politika konularında ve toplumsal önlemlerinde

çok ciddi anlaşmazlıklar vardır. Bu nedenle Komünistlerin görevi, politikalarında söz konusu anlaşmazlıkları gözönünde bulundurarak burjuvazinin ilerici güçleriyle birlikte, burjuva kampındaki gerici katmanlara karşı etkinliklerde bulunmaktır.

Komünistlerin bu tutumları, onların Komünist programlarından vazgeçtikleri anlamına gelmez. Fakat biz henüz sosyalist devrimi önu günlerinde değiliz; halen burjuva demokratik devrimi sorunlarını çözenin arifesindeyiz. O nedenle, Komünistlerin ödevi, politikalarını belirlerken, slogan ve istemlerini formüle ederken azami esneklik göstermektir ki, bunlar, her anın somut durumuna uygun düşün ve kitleleri en yüksek ölçüde harekete getirsin.

Ülkemizdeki durum Komünist Partisi'nin etkinlik göstermesi için elverişlidir. Parti, bugünkü kitlelerden soyutlanmış olma durumundan çıkabilir mi? Bu, yapılan hataların kavranmasına, onların kayıtsız şartsız düzeltilmesine, yüreklilikle yapılacak girişimlere ve taktik alanında gösterilecek elâstikiyete bağlıdır. Bir de, önümüze konulan ödevlerin yerine getirilmesiyle ilgili büyük güçlükleri anlamış olmamıza bağlıdır. Biz sanmamalıyız ki, yapılan sekterce hataların bilincine varmış olmamız ve çalışmalarımızda yaptığımız taktik dönüşüm, hemen başarı sağlamamız için yeterlidir. İktidarlar bize enerjik bir biçimde karşı koyacaklar ve engeller çıkaracaklardır. Biz ilk iş olarak yeni çalışma yöntemlerini benimsemeli ve bunları mükemmelleştirmeliyiz. Bizi bekleyen eylemlerin içerdiği güçlükler yüzünden, eski sekter hatalar yinelenebilir. Parti, bu yeni taktiği cesurca uygulayarak, hiçbir ilkesizliğe meydan vermemek için gidişat yakından izlemek ve Komünist Enternasyonal'in VII'nci Dünya Kongresi'nde belirlenen yönde ve en geniş kitlesel çalışma yolunda kararlı ve devamlı yürümek zorundadır.

Ocak 1937

Türkiye Komünist Partisi

Merkez Komitesi

Komünist Enternasyonal Seksiyonu

Bu belge parti-içi niteliktedir; hatta en üst yöneticilerle sınırlı tutulmuş olmalıdır. Bunu izleyen Çaprı ise, özeleştiride çok daha sakıngan görünüyor. Bir de, dikkat edilmesi gereken nokta, TKP'nin "KE Seksiyonu" sayılmaya devam edışıdir.